

Sygn. akt III AUa 372/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Barbara Hejwowska
Sędziowie:	SA Marcjanna Górską (spr.) SA Elżbieta Czaja
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2013 r. w Lublinie

sprawy T. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 20 marca 2013 r. sygn. akt IV U 591/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Siedlcach do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt III AUa 372/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 maja 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił T. K. (1) prawa do emerytury ponieważ nie udokumentował posiadania na dzień 1 stycznia 1999 roku co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od tej decyzji złożył ubezpieczony T. K. (1). Domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury podniósł, że przez ponad 15 lat wykonywał prace w szczególnych warunkach w Fabryce (...) w O. na stanowisku frezera, a jego głównym zadaniem była obsługa maszyn do obróbki wiórowej odlewów żeliwnych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 20 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił T. K. (1) prawo do emerytury od dnia 29 maja 2012 roku.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony T. K. (1), urodzony (...) złożył w dniu 21 maja 2012 roku wniosek o emeryturę. Organ rentowy uznał za udowodniony staż ubezpieczeniowy T. K. (1) w rozmiarze 32 lat, 2 miesięcy i 18 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Nie uznał żadnego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy podniósł, że bezspornym w sprawie jest, iż ubezpieczony w okresie od 1 września 1966 roku do dnia 31 stycznia 1988 roku był zatrudniony w Fabryce (...) Sp. z o.o. w Ł. i w tym w okresie od 5 sierpnia 1970 roku do 24 kwietnia 1972 roku i od 2 maja 1974 roku do 31 stycznia 1988 roku, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace: wybijanie, oczyszczanie i wykańczanie odlewów (wykaz A dział III poz. 23 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. na stanowisku frezera). W angażach stanowisko ubezpieczonego było określone frezer. Ubezpieczony zajmował się wykańczaniem odlewów, pracował na frezarce. Frezowanie polegało na zdzieraniu wierzchniej warstwy metalu i odrzucaniu wiórów detalowych. W detalach wnioskodawca wiercił otwory. Zajmował się wyłącznie frezowaniem i pracował w pełnym wymiarze czasu pracy.

Powołując się na zeznania świadków T. K. (2) i E. K., Sąd stwierdził, że praca frezera polegała na oczyszczaniu ze szlaku odlewów, a następnie frezowaniu na maszynie, tj. zdzieraniu wierzchniej warstwy metalu oraz, że w chwili obecnej stanowisko frezera nazywane jest operator maszyn wiórowych.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest uzasadnione. Sąd wskazał, że zgodnie z art. 184 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz.1118 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1)okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2)okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W ocenie Sądu Okręgowego T. K. (1) spełnił powyższe warunki. Udowodnił ponad 25 lat okresów składkowych oraz ponad 15 lat okresów pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów dotychczasowych. Sąd dał wiarę zeznaniom ubezpieczonego, że w okresie od dnia 5 sierpnia 1970 roku do 24 kwietnia 1972 roku i od 2 maja 1974 roku do 31 stycznia 1988 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował przy wybijaniu, oczyszczaniu i wykańczaniu odlewów. Zeznania te, zdaniem Sądu pierwszej instancji, znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadków T. K. (2) i E. K., którzy razem z nim pracowali. Sąd dał wiarę zeznaniom świadków, ponieważ są logiczne i spójne a nadto znajdują potwierdzenie w zebranych w sprawie dokumentach, w szczególności w świadectwach pracy, umowach i angażach znajdujących się w aktach osobowych i aktach ZUS, w tym w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu Okręgowego, prace, które wykonywał ubezpieczony wymienione są w załączniku A dział III poz. 23 (wybijanie, oczyszczanie i wykańczanie odlewów) do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) Prace te figurują także w załączniku A dział III poz. 23 pkt 3 (operator maszyn do obróbki wiórowej odlewów żeliwnych) zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i (...) Metalowego z dnia 30.03.1985r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (Dz.Urz.MG 1985.1.1). Z tych względów i z mocy art.477¹⁴ § 2 kpc orzekł jak w wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu:

- naruszenie prawa materialnego, t.j. art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) poprzez błędną wykładnię tych przepisów i przyjęcie, że ubezpieczony udowodnił 15 – letni okres pracy w szczególnych warunkach wykonywanej na stanowisku określonym w wykazie A, dział III, poz. 23 załącznika do rozporządzenia,
- naruszenie prawa procesowego poprzez przekroczenie określonej w art. 233§ 1 kpc zasady swobodnej oceny dowodów.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualne uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł między innymi, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, iż praca wnioskodawcy stanowiła pracę w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, dziale III załącznika do wskazanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, który to zatytułowany jest „w hutnictwie i w przemyśle maszynowym”. W należącej do tego działu części określonej jako „odlewnia staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur”, w punkcie 23 wskazuje się czynności polegające na „wybijaniu, oczyszczaniu i wykańczaniu odlewów”. Takich prac, zdaniem skarżącego wnioskodawca nie wykonywał.

Wnioskodawca w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie. W uzasadnieniu swojego stanowiska podniósł między innymi, że Fabryka (...) Sp. z o.o. w Ł. produkowała maszyny budowlane, t.j. koparko-ładowarki, wózki widłowe oraz realizowała różne zamówienia zewnętrzne. Jego praca zaś polegała na oczyszczaniu odlewów, szlifowaniu ich a dopiero potem frezowaniu we frezarce. Była to więc praca w szczególnych warunkach, co prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja jest zasadna w sposób skutkujący uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Sąd ten bowiem nie dokonał ustaleń koniecznych dla rozstrzygnięcia sprawy, a wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia od początku postępowania dowodowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego potrzeba prowadzenia od początku postępowania dowodowego występuje bowiem nie tylko w sytuacji, gdy Sąd nie prowadzi jakiegokolwiek postępowania dowodowego, ale także wówczas, gdy postępowanie zawiera wady nie pozwalające na dokonanie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń.

Wskazane braki w ustaleniach Sądu pierwszej instancji zauważył także sam ubezpieczony, który w złożonej odpowiedzi na apelację opisuje charakter swojej pracy, jak też rodzaj działalności swojego pracodawcy.

Przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie było prawo T. K. (1) do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz.). Stosownie do treści tego przepisu jedną z przesłanek koniecznych dla nabycia prawa do emerytury jest posiadanie na dzień 1 stycznia 1999 roku (wejścia w życie wymienionej wyżej ustawy) wymaganego stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, ustalanego na zasadach dotychczasowych, wynoszącego, co najmniej 15 lat. W rezultacie zastosowanie znajdują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43).

Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Stosownie zaś do unormowania zawartego w § 4 ust. 1 tego rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostawał fakt posiadania przez wnioskodawcę na dzień wejścia w życie powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, t.j. na dzień 1 stycznia 1999 roku wymaganego ogólnego stażu ubezpieczeniowego, ukończenia 60 – go roku życia, nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy. Jediną sporną kwestią, jak prawidłowo zauważył Sąd pierwszej instancji, było spełnienie przez wnioskodawcę warunku dotyczącego posiadania na dzień wejścia w życie ustawy wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy zakwestionował bowiem złożone przez ubezpieczonego świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych wystawione przez Fabrykę (...) Sp. z o.o. w upadłości w Ł., w którym stwierdzono, że T. K. (1) w okresie od 1 września 1966 roku do dnia 31 stycznia 1988 roku był zatrudniony w Fabryce (...) Sp. z o.o. w Ł. i w okresach od 5 sierpnia 1970 roku do 24 kwietnia 1972 roku i od 2 maja 1974 roku do 31 stycznia 1988 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace: wybijanie, oczyszczanie i wykańczanie odlewów wymienione w wykazie A dział III poz. 23 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku na stanowisku frezera.

W efekcie, ustaleń odnośnie charakteru zatrudnienia ubezpieczonego w spornym okresie należało dokonać z wykorzystaniem innych środków dowodowych.

Jak wynika bowiem z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, a które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje, „dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze” (vide: n.p. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 roku, II UK 21/10 – LEX nr 619638).

Potrzebę prowadzenia postępowania dowodowego z wykorzystaniem innych środków dowodowych widział też Sąd pierwszej instancji, jednakże postępowanie Sądu w tym zakresie ma charakter szczątkowy i jako takie nie może być uznane za prawidłowe.

Przypomnieć w tym miejscu należy, że prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328;).

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji faktycznej rozpoznawanej sprawy przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury wymagało dokonania ustaleń, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej 15 lat wykonywał on prace wymienione w wykazie A, dziale III, poz. 23 polegające na polegające na wybijaniu, oczyszczaniu i wykańczaniu odlewów.

Takie zakwalifikowanie prac wykonywanych przez T. K. (1) wymagało jednak w pierwszej kolejności wyjaśnienia zakresu prac objętych wskazaną regulacją. Jak trafnie bowiem zauważa apelacja, wyżej wskazane czynności ujęte w poz. 23, wymienione zostały w dziale III wykazu A zatytułowanym „w hutnictwie i przemyśle metalowym” w części

obejmującej prace wykonywane w „odlewniach staliwa, żeliwa, metali nieżelaznych i rur”. Rzeczą Sądu było zatem ustalenie rodzaju produkcji wykonywanej przez Fabrykę (...) oraz związanych z tym procesów technologicznych. W dalszej kolejności ustalenie w jakim procesie produkcji prace swoje wykonywał ubezpieczony i na czym one konkretnie polegały.

Ustalenia powyższe miały zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia z dnia 1 czerwca 2010 roku, sygn.. akt II UK 21/102 (LEX nr 619638) „w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac, jak wskazał Sąd Najwyższy, nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym”.

Wskazane zagadnienia znalazły się poza sferą ustaleń i rozważań Sądu Okręgowego, który kwalifikując prace wnioskodawcy do wykazu A, działu III, poz. 23 ograniczył się do ogólnikowego stwierdzenia, że wnioskodawca pracował przy wybijaniu, oczyszczaniu i wykańczaniu odlewów, co znajduje potwierdzenie w zeznaniach świadków oraz w świadectwach pracy, umowach i angażach znajdujących się w aktach osobowych i w aktach ZUS.

Słusznie zatem skarżący zarzuca, że taka ocena dowodów narusza zasady wynikające z art. 233 § 1 kpc. Brak jest bowiem omówienia poszczególnych dowodów z uwzględnieniem ich treści, brak jest ich wzajemnej konfrontacji, a następnie weryfikacji ich wiarygodności w odniesieniu do całokształtu materiału dowodowego sprawy.

Zauważyć należy bowiem, że ze znajdujących się w aktach osobowych ubezpieczonego angażu wynika, że jako frezer pracował w różnych działach określanych symbolami (...), (...), (...). Symbole te z całą pewnością wymagały odkodowania i ustalenia procesów technologicznych odbywających się w tych działach oraz konkretnych czynności wykonywanych przez ubezpieczonego w poszczególnych okresach.

Także z zeznań świadków T. K. (2) i E. K. nie wynika na jakich oddziałach wnioskodawca był zatrudniony jako frezer. Świadek E. K., który jak podał, był szefem obróbki mechanicznej, zeznał, że T. K. (1) frezował płyty pod modelowe, blaty. Jednocześnie świadek stwierdził, że w „zakładzie była też odlewania”.

Dodatkowo wskazać należy, iż niezrozumiałe jest stwierdzenie zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że „w chwili obecnej stanowisko frezera nazywane jest operator maszyn wiórowych”. Sąd nie wyjaśnił bowiem, w jakim okresie stanowisko „frezera” było wymienione jako stanowisko pracy wykonywanej w szczególnych warunkach i w jakich ewentualnie aktach prawnych. Wskazane bowiem przez Sąd pierwszej instancji zarządzenie resortowe od samego początku wskazywało stanowisko „operatora maszyn wiórowych”.

Reasumując powyższe Sąd Apelacyjny uznał, że stwierdzone braki w ustaleniach faktycznych czynią koniecznym uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sąd Okręgowemu.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd ten w pierwszej kolejności mając na uwadze charakter prac objętych wykazem A, działem III, poz. 23 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku wyjaśni zakres prac wykonywanych w ramach działalności Fabryki (...) w Ł. żądając statutu przedsiębiorstwa i jego struktury organizacyjnej oraz zobowiązując ubezpieczonego do wskazania osób z kierownictwa zakładu posiadających przedmiotową wiedzę, których przesłucha w charakterze świadków. Nadto Sąd ponownie przesłucha w sposób szczegółowy wnioskodawcę oraz świadków, na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, a w szczególności w jakim dziale pracował T. K. (1) i jakie konkretnie czynności wykonywał. Nadto jakie działy określone były wskazanymi

wyżej symbolami i jaka była prowadzona w nich produkcja. Sąd ustali także czy w zakładzie była odlewnia o której wspominał świadek E. K., a jeżeli tak, to jakie odlewy były w niej wykonywane i w jaki sposób.

W miarę potrzeby Sąd pierwszej instancji przeprowadzi także inne dowody konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy a tak zebrany w sprawie materiał dowodowy podda ocenie w ramach określonych treścią art. 233 § 1 k.p.c.. Wydając orzeczenie Sąd będzie miał na uwadze przepisy prawa mające zastosowanie w sprawie oraz ukształtowane i utrwalone na ich tle orzecznictwo Sądu Najwyższego wyżej przywołane.

Mając powyższe względy na uwadze i z mocy art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.